

Researcher: Social Science Studies

(2018) Cilt 6, Sayı 1, s. 473-488

RSSS

ISSN:2148-2691

Kadın Yoksulluğuna Karşı Mücadelede Çeşitli Ülke Uygulamaları

Yasemin YILDIRIM¹

Özet

En genel anlamıyla kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılama olanağına sahip olmaması şeklinde tanımlanan yoksulluğun en çok etkilediği kesim kadın ve çocuklar olmaktadır. Kadınlar bazı olanaklardan yoksun olarak ve geleneksel kadın rolünden sıyrılmadan hem iş hem de aile yaşantısını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu durum neticesinde de birçok ülkede kadınların istihdam oranı erkeklerden çok daha az olmaktadır. Kadınların mesleki eğitim olanaklarının geliştirilmesi ve istihdamının artırılması için ülkelerin hukuk sistemlerinin kadın hakları yönünde daha fazla geliştirilmesi ve mali sistemlerinde kadınların eğitim ve istihdamını teşvik edici politikalara yer vermeleri gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmada yoksulluk kavramına ilişkin çeşitli açıklamalar ve kadınların yoksullaşması ele alınmış, ardından kadınların yoksullaşmasıyla mücadelede çeşitli ülkelerce uygulanan politikalara yer verilmiştir. Çalışmada dünya genelinde işgücü piyasasındaki kadınların istihdamına ve cinsiyet eşitsizliğine yönelik kamusal politikaların yaygınlaştığı ancak henüz yeterli seviyede olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Yoksulluk
Kadın Yoksulluğu
Yoksullukla Mücadele
Politikaları
Cinsiyet Eşitsizliği

Various Country Applications in the Struggle Against Women's Poverty

Abstract

In the broadest sense, women and children are the sectors most affected by poverty, defined as not having the ability to meet basic needs of people. Women are devoid of certain possibilities and try to maintain both work and family life without escaping traditional women's role. As a result, the employment rate of women in many countries is much lower than that of men. In order to improve the vocational training opportunities for women and increase employment, countries need to further develop their legal systems towards women's rights and provide policies to encourage women's education and employment in their financial systems. In this context, various explanations about the concept of poverty and the poverty of women were discussed, followed by the policy of applying various countries in the struggle with the poverty of women. The study concludes that public policies on the employment and gender inequality of women in the labor market are widespread but not yet in a sufficient level.

Keywords

Poverty
Women's Poverty
Policies of Struggle Against
Poverty
Gender Inequality

¹ Öğr. Gör., Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, yaseminyenigun@odu.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunları arasında yer alan yoksulluk kavramı esas olarak düşük gelir seviyesi ile özdeşleştirilmiştir. Ancak yoksulluğun maddi boyutunun dışında insani ihtiyaçlar, fırsatlara eşit oranda erişim, güvenlik, karar mekanizmalarında yer alma gibi çeşitli boyutları da bulunmaktadır. Yoksulluğun çok boyutlu olduğu fikri küresel düzeyde de kabul görmüştür. Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi Kopenhag Eylem Programı ve Pekin Eylem Platformu'nda sürdürülebilir bir geçimi sağlamak için gelir ve üretim kaynaklarının yetersizliği yoksulluğun belirtilerinin başında gösterilmiştir. Buna ilaveten yoksulluğun sağlıklı olmama, eğitim ve diğer temel hizmetlere sınırlı erişim, hastalık nedeniyle ölüm oranlarındaki artış, güvensiz çevre, toplumsal ayrımcılık ve dışlanma, karar alma süreçlerine ve sivil, sosyal ve kültürel yaşama katılım eksikliği gibi belirtileri de olduğu ifade edilmiştir (United Nations, 2015, s.184). Yoksulluğa neden olan birçok etken vardır. Bu etkenlerin en önemlileri olumsuz ekonomik yapı, küresel ekonomik krizler, vergi ve gelir dağılımının adaletsizliği, enformel sektörün gelişimi ve sendikasılaştırma politikaları, hızlı nüfus artışı, iklim ve doğal koşulların elverişsizliği olarak gösterilebilir (Öztürk ve Çetin, 2009, s.2668).

Yoksulluğun şiddeti ülkeden ülkeye değişse de bundan en çok etkilenen gruplar kadınlar ve dolayısıyla çocuklardır. Kadınlara yüklenen geleneksel rollerin etkisiyle kadınların yoksulluk riski erkeklere oranla daha yüksek, istihdam seviyesi ise daha düşüktür. Kadınların bu riskten arındırılması ve istihdamının artırılması için devletlerin sosyo-ekonomik yapılarına göre yapmaları gereken harcama politikaları mevcuttur.

Bu çalışmanın amacı; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi ve kadınların işgücü piyasasındaki durumlarının iyileştirilmesi için kamusal politikaların son derece önemli olduğunu vurgulamaktır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde literatürde yoksulluk kavramına yönelik geliştirilen kavramlara yer verilmiştir. Yoksulluğun boyutları, nedenleri ve sosyal dışlanma ile olan ilişkisi, yoksulluğun kadınlaşması kavramı, kadınların çalışma hayatında karşılaşılabildiği güçlükler ele alınmıştır. İkinci bölümde ise kadınların yoksullaşmasına karşı Avrupa Birliği ve bazı OECD ülkelerince geliştirilen çeşitli politikalar incelenmiştir.

GENEL ÇERÇEVEDE YOKSULLUK VE KADINLARIN YOKSULLAŞMASI

Yoksulluk Kavramı

Yoksulluğa ilişkin çeşitli düşünceler göz önüne alındığında bazıları yoksulluğun fiziksel veya maddi bir olgu olduğuna odaklanmakta (Citroand Michael, 1995; Smeeding, 1977), bazıları da durum veya yaşam standardı algısına (Nolanand Whelan, 1996) odaklanmaktadır. Örneğin Citro ve Michael (1995) yoksulluğun bireylerin finansal ürünlerin ve idarelerin (beslenme, lojman, kıyafet, ulaşım gibi) kullanımı için parasal varlıkların yokluğuna (nakit veya nakit geliri benzeri) ilişkin olduğunu ileri sürmektedirler (Nayak, 2016, s.2). Bu bakımdan önceleri sadece ekonomik bir sorun olarak tanımlanan yoksulluk, Dünya Bankası ve kalkınmayla ilgili diğer uluslararası örgütlerin çalışmalarıyla çok boyutlu ekonomik ve sosyal bir sorun olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluğun günümüzdeki tanımı, artık temel ihtiyaçlara dayalı bir finansal olgu değildir. Yoksulluğu değerlendirmek ve tanımlamak için Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerde yoksulluğun nedenleri ve yoksulların kendilerini algılayış biçimleri öne çıkmaktadır. 1980'lerde Harvard Üniversitesi'nde ekonomist ve filozof olan

Amartya Sen tarafından 'sosyoekonomik ihtiyaçlar' olarak tanımlanan yoksulluk 1990'larda Alkire'nin çalışmalarıyla çağdaş tanımlamaya kavuşmuştur (Yakışık, Dölarslan ve Şafak Zülfikar, 2017, s.324).

Sen'e göre refah (gelir) ve fayda (mülk) öğeleri yoksulluğu yeterince temsil etmemektedir. Bunun için gerekli olan şey insan fonksiyonu ve yeteneklerine doğrudan odaklanan değerli işlevleri gerçekleştirmektir. Sen bu konuda işlevsellik, yetenek, n grubun işlevselliği ve yetenek seti şeklindeki dört ayrıma dikkat çekmektedir. Burada işlevsellikten kasıt bir kişinin yaptığı veya yapacağı şeydir. Belirli bir mal grubuyla bir işleve ulaşmak şeklinde (örn. ekmek veya pirinci işleyerek yeterli miktarda beslenmesi) devletin bir parçasını yansıtır. Yetenek, kişinin belirli bir işlevselliğe (iş veya varlık) erişebilme yeteneğini yansıtır. Örneğin bir kişi açlıktan kaçınma yeteneğine sahip olabilir veya bunun yerine açlık grevi yapmayı seçebilir. N grubun işlevselliği, kişinin hayat durumunu oluşturan "iş" ve "varlık" kombinasyonunu tanımlar. Her bir işlevli n grubu mevcut mal paketinin kullanımı yoluyla olası bir yaşam tarzını temsil eder. Yetenek seti ise bir kişinin ulaşabileceği işlevli n grupları setini tanımlar. Burada kişi farklı mal paketleri ve kullanımları arasında seçim yapabilecektir. Sen yeteneklerin, kişinin gerçek fırsatları ya da olası yaşam biçimleri arasında olumlu bir seçim özgürlüğünü yansıttığını vurgulamaktadır (Clark, 2005, s.4).

Fakat zaman içinde yoksulluğun değişen tanımı, Küresel Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksinin oluşturulmasına yol açmıştır. Laderchi, Saith ve Stewart (2003) yoksulluk literatüründeki yaklaşımları; parasal yaklaşım, sosyal dışlanma yaklaşımı, yetenek yaklaşımı ve katılımcı yaklaşım olarak sınıflandırmıştır. Parasal yaklaşımda yoksulluk, yoksulluk sınırının altında olan tüketim veya gelir olarak tanımlanmaktadır. Refah artışı bireylerin gelir ve tüketimindeki artışa doğrudan bağlıdır. Bu yaklaşım eğitim ve sağlık gibi dışsallığı bulunan yarı kamusal mal ve hizmetleri kapsamadığı için eleştiri almıştır. Sosyal dışlanma yaklaşımı ise diğerlerinin aksine, gelişmiş ülkelerdeki bireylerin günlük faaliyet ve geleneklerinden uzaklaşmasını açıklasa da buradaki dışlama içme suyundan asgari ücrete kadar çok boyutlu olmaktadır. Amartya Sen tarafından desteklenen yetenek yaklaşımı ise kişinin kabiliyet ve işlevselliğinin artmasını baz almaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşım kişinin sahip olduğu yetenek ve hizmetlerin de ötesindedir. İyi bir yaşam sürmek, aileyle vakit geçirmek gibi geniş bir yelpazeyi içermektedir. İnsani Gelişim Endeksi (İGE) de bu yaklaşımdan esinlenerek oluşturulmuştur. 90'lı yılların sonlarına doğru ise yoksulların öznel değerlendirmelerinin ve taleplerinin de dikkate alındığı katılımcı yaklaşım Dünya Bankası'nın yoksulluk değerlendirmesinde benimsenmiştir (Yakışık, Dölarslan ve Şafak Zülfikar, 2017, s.325).

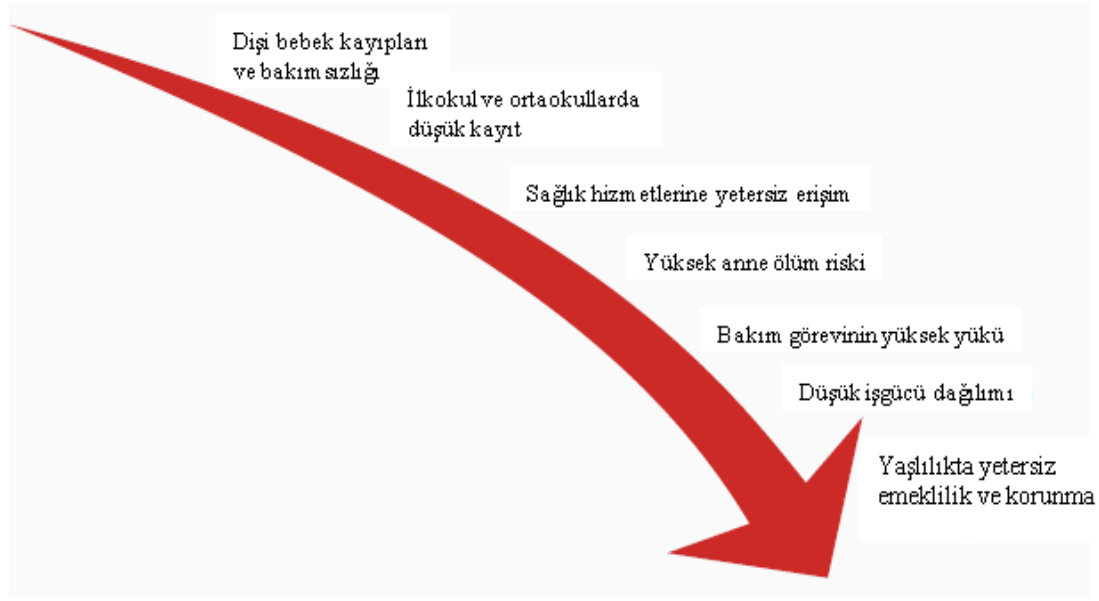
Yoksulluk kavramını açıklayan çeşitli tanımlar mevcuttur. Geçmişte daha çok gelir veya tüketim odaklı yapılan tanımlamalar yerini insanların beşeri tüm ihtiyaçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Yoksulluk hesaplaması yoksulluğu etkileyebilecek pek çok sebep olduğundan karmaşık bir yapıya sahiptir. Ülkelerin farklı kültürlere, ekonomik ve sosyal yapılara sahip olması ülkeler arası yoksulluk karşılaştırmalarını zora sokmaktadır. Örneğin Afrika kıtasının az gelişmiş bir ülkesinde yaşayan yoksul ile ABD'de yaşayan bir yoksul arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları göz ardı eden ve ülkeler arasında yoksulluk kıyaslamasını mümkün kılan tanım "mutlak yoksulluk" tanımıdır. Mutlak yoksulluk bir kişinin varlığını sürdürebilmesi ve en temel gereksinimlerini karşılaması için gerekli gelir düzeyine sahip olamaması olarak tanımlanır. Bu gelir düzeyinin altında bir gelire sahip olan kişi veya hane yoksul ve aşırı yoksul olarak sınıflandırılmaktadır. İkinci olarak toplumu oluşturan bireylerin beslenme, barınma, giyim, enerji gibi ihtiyaçlar için ortalama

refah seviyesiyle ilgili olan "görelî yoksulluk" tanımıdır. Buna göre bireylerin veya hanelerin toplumun ortalama refah seviyesinden ne kadarlık bir farkı olduğuyla yoksulluk ölçülmektedir. Son olarak bu iki tanımdan daha geniş kapsamlı olan "insani yoksulluk" tanımı bulunmaktadır. Bu kavram ilk olarak 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yayınlanan İnsani Gelişme Raporu'nda oluşturulmuştur. Buna göre yoksulluk gelir yoksulluğunun ötesinde; toplumsal cinsiyeti, yoksul yanlısı büyümeyi, küreselleşmeyi ve yönetişimi kapsayan bir kavramdır (UNDP, 1997, s.2). İnsani yoksulluğu ölçmek için İnsani Yoksulluk Endeksi (İGE) geliştirilmiştir. Bu endeks yaşam süresinin kısalığı, temel eğitim hizmetlerinden mahrumiyet ve kamusal ve özel kaynaklara erişememe gibi insani gelişim açısından ortaya çıkan mahrumiyetleri, yoksulluğun boyutlarını ve insani gelişim dışında kalmış insanların oranını ölçmektedir (Aktan, 2002, s.7).

Yoksulluk sosyal dışlanma (social exclusion) kavramıyla da yakından ilişkilidir. Yoksulluk sosyal dışlanmanın bir nedeni olabileceği gibi bir sonucu da olabilir. Sosyal dışlanma, "bireylerin veya grupların, içinde yaşadıkları topluma tam katılımdan tamamen veya kısmen dışlandığı süreçlerdir" (Haan ve Maxwell, 1998). Sosyal dışlanmaya uğramış birey ve gruplar, eşitsizliğe uğramış, her türlü riske karşı korumasız, savunmasız ve zayıf kişilerdir. Chakravarty ve ark. (2006), özellikle toplumsal örgütlerde işbirliğinin bulunmaması, vatandaşlık ayrıcalıklarının tanınmaması ve halk grupları arasındaki ayrımın yaygınlaştırılması gibi üç çeşit sosyal dışlanmayı kabul etmiştir. Du Toit (2004) de böyle bir metodolojiyi desteklemiş ve "sosyal dışlanma, yoksulluğun sordurmasını para metrik önlemlerin ötesinde zenginleştiren farklı metodolojilerle yankılanır" şeklinde belirtmiştir. Dolayısıyla sosyal dışlanmanın yoksulluğu da kapsayan daha geniş bir anlamı olduğunu söylemek mümkündür. Dışlanmış kişiler her zaman yoksul kişiler değildirler. Örneğin; göçmenler, azınlıklar, belirli kadınlar ve çocuklar gibi bazı kişiler yoksul olmamakla birlikte toplumdan dışlanmış olabilmektedirler (Nayak, 2016, s.3; Öztürk ve Çetin, 2009, s.2669).

Yoksulluk ve Kadınlar

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1996 yılında yetenek yaklaşıma dayalı olarak oluşturulan İnsani Gelişme Raporu üç temel veya asgari zorunluluğa sahip olmayan insanların yüzdesini yansıtan bir endeks çıkardı. Bu asgari düzeyler; iyi beslenmiş ve sağlıklı olmak (beş yaşın altındaki düşük kilolu çocukların oranı ile ölçülür), sağlıklı olarak çoğalmak (eğitilmiş sağlık personeli tarafından gözlemlenmeyen doğumların oranı ile ölçülür) ve eğitilmiş olmak (okuma-yazma bilmeme oranıyla temsil edilir) şeklindedir. Bu endeks öncelikle kadınların yoksunluğunu ölçmektedir, çünkü üç kriterden ikisi kadınlara özgü dezavantajları ortaya çıkarmaktadır (Buvinic, 1998, s.4).

Şekil 1. Kadınlar Arasındaki Yoksunluklar Yaşam Boyunca Birikebilir

UNDP bir yayınında dünya yoksullarının %70'inin kadınlar olduğunu göstermiştir (UNDP, 1995, s.4). Bu durum "yoksulluğun kadınlaşması" kavramına götürmektedir. İlk olarak 1978 yılında Pearce tarafından söz konusu yıllarda Amerika'daki yoksulların çoğunu kadınlar oluşturduğu için kullanılan bu kavram, 1980'lerin ortalarına gelindiğinde, ABD'deki tüm yoksulların neredeyse yarısının, yaşam döngüsünün çeşitli aşamalarında kadınların başını çektiği ailelerde yaşadığı düşüncesine dikkat çekmek üzere kullanılmıştır (Moghadam, 2005, s.6).

Sayısı azalmakla birlikte hala mülk ve miras haklarına kadın ve erkekler için eşitlik sağlamayan ülkeler mevcuttur. Gelişmekte olan ülkelerin neredeyse üçte birinde yasalar kadınlar ve erkekler için aynı miras hakkını garanti etmemekte ve kadınların ve erkeklerin yarısından çoğunda kadınlara yönelik ayrımcı uygulamalar devam etmektedir. Yine gelişmekte olan ülkelerde birçok kadın hanehalkları içinde ekonomik karar verme işleminden dışlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde evli kadınların ortalama 1 / 3'ünde büyük hanehalkı alımları hakkında bir sözü yoktur ve 10'da 1'i kendi nakit kazançlarının harcanması konusunda danışılmamaktadır (United Nations, 2015, s.179).

Tablo 1. Yükseköğretimde Kadın Öğrencilerin Yüzdesi: 1985-2025

	1985	1995	2005	2015	2025
OECD	46	50	54	56	58
Australia	..	50	54	55	56
Austria	44	48	54	61	72
Belgium	47	49	54	58	60
Canada	49	53	58	60	64
Czech Republic	..	48	53	53	54

Denmark	48	52	57	59	60
Finland	49	53	54	54	53
France	52	55	55	56	57
Germany	..	43	50	54	58
Greece	..	49	51	53	53
Hungary	..	52	58	59	60
Iceland	..	58	65	67	68
Ireland	43	49	55	58	59
Italy	45	52	57	57	57
Japan	..	44	46	47	48
Korea	..	35	37	38	40
Luxembourg
Mexico	..	47	50	52	52
Netherlands	41	47	51	53	54
New Zealand	46	55	59	59	60
Norway	50	55	60	63	65
Poland	58	58	58
Portugal	53	57	56	56	56
Slovak Republic	55	58	59
Spain	48	53	54	55	55
Sweden	52	55	60	62	63
Switzerland	32	37	46	49	52
Turkey	31	38	42	43	43
United Kingdom	45	51	57	65	71
United States	52	55	57	60	62

Kaynak: OECD WEEK, 2012, s.210

Eğitim ve işgücüne katılım oranı kadın nüfusunda ayrıca bir öneme sahiptir. Çünkü bu faktörler doğrudan nüfus artış hızını etkilemektedir. Kadın nüfusun okuryazarlık oranı ve kadının işgücüne katılım oranı yüksek olan ülkelerde nüfus artış hızı düşüktür. Bu ise daha nitelikli ve bilinçli bir neslin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Çalışma Hayatında Kadınların Sosyo-Ekonomik Durumu

Çalışma hayatında kadınların payı erkeklere oranla daha düşüktür. Bunun sebeplerinde en başta kadınlara yüklenen ev içi sorumluluklar (temizlik, yemek, çocuk bakımı vs.) gelmektedir. Dünya genelindeki kadınların becerilerini kullanabilmeleri adına alabilecekleri eğitim ya da gelir sağlayabilmek adına yapacakları ilave işlere yatırım yapmak için boş zamanı yoktur (Buvinic, 1998, s.3). Buna ilaveten kadınların eğitim düzeylerinin genellikle düşük olması ve ticaret hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları gibi faktörler bulunmaktadır. Dolayısıyla yeterli düzeyde eğitime, bilgi ve beceriye sahip olamayan kadınların enformel sektörlerde iş bulmaları daha kolay olmaktadır. Kadınları enformel ekonomide çalışmaya zorlayan başlıca etkenlerden biri yaşamak ve geçinmek için gerekli gelirden yoksun olmalarıdır. Hem düşük düzeyde ve düzensiz de olsa gelir elde etmeye muhtaç olduklarından, hem de çalışacak alan bakımından başka seçenekleri olmadığından giderek daha çok kadın enformel işgücüne katılmaktadır. Enformel istihdam, yoksulluk tuzağına sürüklediği için kadın çalışanlar becerilerini geliştirmek üzere gereksinim duydukları ekonomik güç ve zamandan yoksundurlar (Öztürk ve Çetin, 2009, s.2678).

Kadınların yönetici pozisyonlarına yükselmelerinde karşılaştıkları engelleri açıklamaya yönelik "cam tavan (glass ceiling)" kavramı kullanılmıştır. Kadınların eğitim ve başarı gibi tüm şartlara haiz olmalarına rağmen görünmeyen ve geçilemeyen engeller olarak tanımlanan cam tavan kavramı ilk olarak 1986 yılında Wall Street Journal gazetesi tarafından geliştirilmiştir (Önder, 2013, s.53). Federal Cam Tavan Komisyonu'na göre ise cam tavan kavramı "kadınların ve azınlıkların ilerlemesine yönelik yapay engeller" şeklinde tanımlanmıştır (Cotter, Ovadia, Hermsen ve Vanneman, 2001, s.657). Kadınların iş hayatına başlaması ve yükselmesinin önündeki bu engellerin aşılması onların yoksulluk riskini de azaltacaktır. Cam tavanın aşılmasına yönelik getirilen yaklaşımlar genellikle yüzeysel olup, etkili bir yaklaşıma göre çözüme eşitsizliğin köklerinin kültürel kalıplarımızda olduğu inancı ile başlanmaktadır. Bu yaklaşım, küçük kazanımlarla insanların fikirleri hızlı bir şekilde değiştirileceği, davranış değişikliklerinin anlayış değişiklikleri ile birleştireceği, yereli küresele bağlayarak bir çığ etkisi yaratarak sadece çalışan kadınların değil, kuruluşun düzeltilerek ayrımcılığın kökünün kazınacağı iddiasındadır (Önder, 2013, s.53).

Yoksul kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar sadece onların yetersizliklerinden kaynaklanmamakta, mevcut sistemlerin sosyo-ekonomik yapılarından da kaynaklanmaktadır. Geleneksel kadın modeliyle yetiştirilen bir kız çocuğunun eğitimin üst basamaklarına gelmeden erken yaşta evlendirilmesi, erkek çocukların eğitimine aileler tarafından daha fazla önem verilmesi, kırsal bölgelerde kadınların işçi olarak çalıştırılması, aynı işi yaptığı halde kadınların erkeklerden daha düşük ücret alması, çalışma hayatındaki kadınların karşılaşılabileceği sorunlara yönelik yeterli kamusal politikaların bulunmaması gibi etmenler öne çıkmaktadır. Bangladeş'te hiçbir şeyi olmayan yoksullara, özellikle yoksul kadınlara yönelik bir mikrokredi hareketini başlatan Muhammed Yunus da (2003), yoksulluğun yoksullar tarafından değil, toplumsal yapılar ve toplumun izlediği politikalar tarafından yaratıldığını ifade etmektedir. Yunus, "yapıyı değiştirirseniz, yoksulların da yaşamlarını değiştirdiğini görürsünüz" demektedir. Yoksul kadınların müthiş bir beceri ve

sorumluluk anlayışına sahip olduklarını keşfeden Yunus, bu insanlara eşit fırsatlar tanınsa ve bir umut verilse, onların insan onuruna yakışır bir yaşamı elde edeceklerine inandığını belirtmektedir. Kendi hareketini de bu şekilde tarif etmektedir. “Bu hareket, herkesin potansiyelini tam olarak gerçekleştirmesine yardımcı olmakla ilgilidir. Nakit sermayeyle değil, ama insan sermayesiyle ilgilidir. İnsanların düşlerinin zincirlerini çözmeye, yeryüzündeki en yoksul ve en umutsuz insanın bile hayatlarına vakar, saygınlık, anlam katabilmesine yarayan bir araçtır” (Açıkgöz, 2010, s.51).

Kadın haklarına oldukça önem verilen Avrupa Birliği ülkelerinde bile genel olarak kadınların istihdam oranı erkeklerden daha düşüktür. Son on dört yıllık perspektiften bakıldığında kadın ve erkek arasındaki istihdam oranındaki boşluğun azaldığı gözlenmektedir. Ancak, uluslararası çaprazlama önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Çünkü bu durum daha çok İspanya ve Hollanda gibi ülkelerde kadın istihdam oranının artması ve Yunanistan ile Kıbrıs gibi ülkelerde ise erkek istihdam oranındaki azalmadan kaynaklanmaktadır (Eurostat, 2017). OECD 1990 yılında ortalama olarak kadın işgücü oranını %58 olarak belirlemiştir ve bu oran 2010 yılında %65 olmuştur. Yine çaprazlama farklılıkları 2010 yılı verilerinde de ortaya çıkmaktadır. 2010 yılında kadınların işgücüne katılım oranı, Çin, İskandinav ülkelerinde ve İsviçre’de % 75’in üzerinde seyrederken, Hindistan, Meksika, Güney Afrika ve Türkiye’de % 50’nin altındadır (OECD WEEK, 2012, s.73).

Arap Devletleri, Kuzey Afrika ve Güney Asya’da kadınların işgücü piyasasındaki eşitsizliği çok daha dikkat çekicidir. Örneğin, Kuzey Afrika için, 2017’de işgücündeki kadınların erkeklerden iki kat daha fazla işsiz kalması beklenmektedir. Güney Asya’da kadınların işgücüne katılım oranları 28,5’in üzerine çıksa da kadınların %82’sinin savunmasız iş kollarında çalıştığı görülmektedir. Bu oran Sahra Güneyi Afrika’daki en yüksek ikinci küresel oranın biraz üstündedir. İşgücü piyasasındaki toplumsal cinsiyet eksiklikleri her düzeydeki sektörde erkek ve kadınlar arasındaki ücret farklılıklarına da uzanmaktadır. Yakın tarihli ILO Küresel Ücret Raporu 2016/17’nin vurgulandığı gibi, bir dizi ülkede eşit ücretli mevzuatta yapılan iyileştirmelere rağmen, saatlik ücretlerde %40’a (örneğin Azerbaycan ve Benin’de) ulaşan boşluk devam etmektedir (ILO, 2017, s.2).

Kadın istihdam oranının artması istenilen bir durum olsa da önemli olan nitelikli artıştır. Nitelikli artıştan kasıt kadınların istihdamının aile ve çocukları etkilemeyecek yapıda olmasıdır. Aile bütçesine katkı sağlamak isteyen pek çok kadın ailevi sorumluluklarını tam olarak yerine getirememekte ve ileriye dönük olumsuz yansımaları görülebilmektedir. Örneğin Baker, Gruber ve Milligan (2008) tarafından yapılan bir çalışmada Quebec’teki küçük bebekler ve anaokul çocukları için evde günlük 5 Dolarlık bir çocuk bakım programının getirilmesiyle ilgili çeşitli çocuk ve aile sonuçlarının etkilerini analiz etmişlerdir. Çalışma, sübvansiyonun beş yaşın altındaki çocukların sosyo-duygusal ve sağlık sonuçları üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir; yazarlar, anne sağlığı ve ilişki kalitesinde bozulmalar ve daha düşmanca, daha az tutarlı ebeveynliğin yanında maternal emek arzında güçlü bir artış olduğunu göstermektedir. Yine aynı doğrultuda Berger ve ark. (2005) doğumdan sonraki üçüncü ay itibarıyla çalışmaya başlayan annelerin (özellikle de tam zamanlı) emzirme sürelerini kısaltabileceğini ve çocuklarının sağlık ve aşı gibi süreçlerini ihmal edebileceklerini ifade etmekte ve dolayısıyla bu çocukların 3 veya 4 yaşında davranış sorunları yaşayabileceğini belirtmişlerdir (Washbrook, Ruhm, Waldfogel ve Han, 2011, s.4).

KADIN YOKSULLUĞUYLA MÜCADELE POLİTİKALARI

Pek çok ülke için önemli bir sorun teşkil eden yoksulluğun çözümüne ilişkin hem liberal hem de sosyal refah devleti savunucularına göre yapılabilecek belli başlı politikalar mevcuttur. Sosyal refah anlayışına göre eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri bedava sunulmalı, işsizlik sigortası oluşturulmalı, canlandırılması istenilen alanlarda teşvik ve sübvansiyonlar uygulanmalı, işsizlere yönelik bilgi ve beceri kazandırma kursları açılmalı, toprak reformu ile yoksul vatandaşlara arazi ve arsalar dağıtılmalı, yoksullara direkt parasal yardımlar yapılmalıdır. Liberal anlayışa göre ise bu uygulamaların verimsizlik, savurganlık gibi sonuçları olduğundan devlet hiçbir sektöre ve kesime direkt parasal yardım yapmamalı, işsizlik sigortası kaldırılmalı, piyasa ekonomisinin güçlendirilmesiyle işsizlik azaltılmalıdır.

2000 yılı Dünya Kalkınma Raporu'nda yoksulluk sadece gelir açısından değil, aynı zamanda eğitim ve sağlık imkanlarının yetersizliği olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bu raporda ekonomik büyümenin gerekliliği ile kamu kurumları ve siyasal sorunlara da yer verilmiştir. Raporda yoksullukla mücadele için üç politika aracı öne çıkmıştır. Bunlar fırsat (opportunity), yetki verme (empowerment) ve güvenlik (security)'tir. Bu politika araçlarının, özellikle de kaynaklara erişim fırsatı ve sosyal güvenliğin, kadınların yoksulluk riskini azaltmakta ayrıca bir önemi bulunmaktadır (Öztürk ve Çetin, 2009, s.2686-2688).

3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi de herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından, özellikle de emniyetli çalışma koşullarından yararlanma hakkını kabul etmektedir. Aynı zamanda, sendikalaşma hakkı ve kişinin istediği bir sendikaya katılma hakkı gibi çalışma hakkı ile ilgili toplu hakları da ele almaktadır. Sözleşmede devletin herhangi bir koruması bulunmayan işçi sayısını olabildiğince azaltmak için önlem alması ve ayrımcılık yapılmaksızın çalışma hakkının ve tam istihdamın sağlanmasına yönelik somut adımlar atması gerektiği vurgulanmıştır. Komite ayrıca, "toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele için kapsamlı bir koruma sistemine" ve eşit muamele için eşit ücret karşılığı olarak çalışma hakkına ilişkin olarak erkeklerle kadınlar arasında eşit fırsat ve muamelenin sağlanmasına ihtiyaç duyulduğunun altını çizmektedir. Özellikle de hamile bayanların istihdam için bir engel teşkil etmemesi, doğum izninin güvence altına alınması için kadınların hem kamu hem de özel emeklilik planlarından eşit fayda sağlayabilmeleri ifade edilmiştir. Bu planların tasarımında erkeklerin ve kadınların ortalama yaşam beklentisindeki farklılıklar ve kadınların erkeklerden daha yoksul yaşadıkları göz önünde bulundurulmalıdır (UNHR, 2014, s.71).

Kadınlara yüklenen geleneksel görev ve sorumluluklar kadınların istihdamını önemli ölçüde etkilemektedir. Çocuk sahibi olan, ailesinde bakıma muhtaç (yaşlı veya hasta) biri olan veya diğer nedenlerle işi bırakmak zorunda olan ya da çalışmak isteyip de bunu gerçekleştiremeyen pek çok kadın bulunmaktadır. Dolayısıyla bu denli önem arz eden bu sorun için devletlerin istihdamı koruyucu ve yapılandırıcı çözüm önerilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Yoksullukla mücadele politikaları arasında istihdam gibi eğitimin de oldukça önemi vardır. Zorunluluk yaşına göre eğitim-öğretim süreci aksatılmamalı ve eğitim kurumlarının etkin bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir. Toplumun kırsal ve kentsel her bölgesinde çocukların (özellikle de kız çocuklarının) eğitiminin onların geleceğine yön vereceği bilgisi verilmeli, halka eğitimin önemi her defasında hatırlatılarak eğitim bilinci aşılandırılmalıdır. Bilgi ve becerilerini eğitimle pekiştiremeyen pek çok kadın iş bulamamakta veya enformel sektörlerde iş bulmakta ve böylece ömür boyu yoksulluk riskiyle yaşamaktadır. Bununla

birlikte, eğitim alanındaki eksiklik ve sorunların önüne geçildiği takdirde, yeni ekonomi olarak da adlandırılan bilgi ekonomisinin ve yeni teknolojilerin kadın yoksulluğunu azaltıcı bir araç olarak kullanılması mümkün olabilir. Yeni teknolojiler ile birlikte gelişen evden çalışma uygulamalarının yaygınlaşması, geleneksel sorumlulukları ile çalışma yaşantısını birlikte yürüterek, yoksulluk riskinin önüne geçmek isteyen kadın işgücü üzerinde etkin bir politika aracı olarak kullanılabilir (Öztürk ve Çetin, 2009, s.2693).

Türkiye’de Kadın İstihdamına Yönelik Geliştirilen Politikalar

Türkiye’de kadın istihdamının artırılması son yıllarda çeşitli gerekçelerle politika yapıcılarının gündemlerinde öncelikli alanlar arasında yer almaktadır. Bu konuyla ilgili 2010 yılında Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” başlıklı Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır. Genelge’de; “kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanması” amaçlarıyla mesleki eğitimlerden çocuk bakım hizmetlerine, kurum içi cinsiyet eşitliğinin sağlanmasından verilerin cinsiyet temelinde toplanmasına uzanan hedefler belirlenmiştir. Türkiye genelinde istihdamın desteklenmesi amacıyla özellikle aktif işgücü piyasası politikaları (AİPP) kapsamındaki işgücü yetiştirme faaliyetleri ile iş ve meslek danışmanlığı uygulamalarına ağırlık verilmektedir. AİPP’nin hedef grupları arasında işsizler, engelliler, kadınlar ve gençler şeklinde sınıflandırılan “dezavantajlı gruplar” ön plana çıkmaktadır. Aktif işgücü piyasası politikaları kapsamında İŞKUR tarafından verilen mesleki eğitimler ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) aracılığıyla verilen eğitim, hibe ve krediler ile sağlanan küçük ve orta ölçekli girişim destekleri bu doğrultuda değerlendirilebilir. KOSGEB hibe ve kredileri, pozitif ayrımcılık ilkesi gereği kadınlara, erkeklere göre %10 oranında daha fazla verilmektedir. KOSGEB-İŞKUR Girişimcilik Proje Destek Programı kapsamında verilen 27 bin TL’lik hibenin destek oranı birinci ve ikinci teşvik bölgelerinde erkekler için %60, kadınlar ve engelli girişimciler için %70’dir (KEİG, 2013, s.32-35).

Ülkemizde iş hukuku bağlamında kadınların hakları 4857 Sayılı İş Kanunu ile belirtilmiştir. Kanunda aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmayacağı, işçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmayacağı belirtilmiştir. Kanuna göre kadın işçilerin doğum öncesi ve sonrasındaki sekizer haftalık analık izinleri (üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen işçileri de kapsamaktadır) bulunmaktadır. Annelik izninin bitmesinden sonra kadın işçi, istemesi halinde ilk doğumda 60, ikinci doğumda 120 ve sonraki doğumlarda 180 gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin yapabilecek. Ayrıca kadın işçiye, talep ederse annelik izni bitiminden itibaren altı aya kadar ücretsiz izin de verilebilecektir. Eşinin çalıştığını belgelemek kaydıyla anne olan kadın işçi çocuğu mecburi ilköğretim çağına gelene kadar herhangi bir zaman diliminde "kısmi süreli" çalışma da talep edebilecektir (4857 Sayılı İş Kanunu).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinde Avrupa Birliği Uygulamaları

Avrupa Birliği de tüm faaliyetlerinde erkek ve kadınlar arasında eşitliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin AB müdahalesinin her alanına entegrasyonu yoluyla (politikaların hazırlanması, tasarımı, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi, yasal tedbirler ve harcama programları) teşvik

edilmeye devam edecektir. Komisyonun kadınlar ve erkekler arasındaki 2010-2015 eşitlikçi stratejisi, eylem için beş önemli alana öncelik vermiştir. Bu alanlar;

- kadınlar ve erkekler için eşit derecede ekonomik bağımsızlık,
- eşit değerde çalışmaya eşit ücret,
- karar alma süreçlerinde eşitlik,
- haysiyet, dürüstlük ve cinsiyete dayalı şiddetin sona ermesi,
- AB dışındaki toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmektir.

2010 yılında tespit edilen beş önemli alan bugün de geçerliliğini korumaktadır. (European Commission, 2016, s.6).

AB bütçesi 2014-2020 yıllarını kapsayan finansman programları toplumsal cinsiyete dayalı eşitlik politikalarını içermektedir. Bu konudaki başlıca uygulama ve hedefler şöyle sıralanabilir (European Comissions, 2016, s.19-31):

• Özellikle de Avrupa Yapısal ve Yatırım Fonları (ESIF'ler), eşitliği teşvik etmek için anahtar finansal kollarıdır. Örneğin iş ve özel hayatın eşitlenmesi, eşit iş için eşit ücret, göçmen kadınların işgücü piyasasına entegrasyonu ve çocuk bakım altyapısının sağlanması için yapılacak yatırımlar,

• Şiddet mağdurlarını destekleyen projelerin finanse edilmesi, ilgili profesyonelleri eğitmek, farkındalık yaratmak ve zararlı uygulamalara bağlı şiddeti önlemek için yapılacak yatırımlar,

• Connecting Europe Facility tarafından finanse edilen Daha Güvenli İnternet Dijital Hizmetler Altyapısı desteğiyle siber zorbalık kurbanı gençlerin (kızların erkeklere göre ihtimali iki kat daha yüksektir) üye ülkelerdeki yardım hatlarının finanse edilmesi,

• Eğitim, öğretim, gençlik ve spor için AB finansman programı olan Erasmus + 'da (2014-2020) toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili uygulamalar,

• 2020'de AB hedefi olan kadın ve erkeklerin %75'ine ulaşarak istihdam açığını kapatmak,

• Çocuk bakımı konusundaki Barselona hedeflerine ulaşılması,

• “Avrupa Kadın İş Melekleri Ağı” ve “Kadın Web Girişimcilerinin Ağları Hubları” dahil olmak üzere kadın girişimciler için bir e-platform başlatılarak girişimciliğin teşvik edilmesi,

• Kadın ve kızların mesleki eğitimlerle bilinçlendirilerek becerilerini artıran önlemlerin alınması,

• Ekonomik liderlik pozisyonlarında, özellikle borsalarda işlem gören şirketlerin icrada yer almayan yöneticileri arasında toplumsal cinsiyet dengesini geliştirme çabalarının sürdürülmesi,

• Siyasi karar alma ve spor da dahil olmak üzere kamusal yaşamda cinsiyet dengesinin iyileştirilmesi,

• 2019 yılı sonuna kadar Komisyon'daki üst düzey ve orta yönetim kademelerinde% 40 kadın hedefine ulaşılması,

• Yaşlılık dönemindeki ücret, kazanç ve emeklilik hakkı arasındaki bağlantının ve kadınların aynı işi yapmak için erkeklerden daha uzun süre çalıştığı farkındalığını yaratmak için Avrupa Eşit Ücret Günü² faaliyetlerinin yapılması şeklinde sıralanabilir.

Avrupa Birliği'nin çocuk bakımına yönelik Barselona hedefleri

Ev içi ve aile sorumluluklarının paylaşılmasında erkekler ile kadınlar arasındaki farklılıkları gidermek adına 2002 yılı Barcelona zirvesinde Avrupa Konseyi'nin almış olduğu önemli bir karar bulunmaktadır. Karar kadınların işgücüne katılımına engel teşkil eden unsurları ortadan kaldırmaya yardımcı, kadınların istihdam oranını etkilediği anlayışıyla belirlenmiş ve kadınlar ile erkekler arasında eşit fırsatlara doğru atılmış önemli bir adımdır. Buna göre 2010 yılına kadar çocuk bakımı 3 yaş ve üstü ile zorunlu okul çağındaki çocukların en az %90'ını, 3 yaşın altındaki çocukların en az %33'ünü kapsmalıdır. Bu doğrultuda doğumdan zorunlu eğitim çağına kadar küçük çocuklar için yüksek kaliteli, uygun fiyatlı çocuk bakım merkezlerinin bulunması Avrupa Birliği için bir öncelik taşır. Bu tesisler kamu ve özel sektör ayrımı yapılmaksızın, gündüz kreşleri ve aile gündüz bakımı, mesleki sertifikalı çocuk bakıcıları, okul öncesi eğitim veya dengi okullar, zorunlu okul eğitimi ve okul saatleri dışındaki merkeze dayalı hizmetler gibi diğer gündüz bakım merkezlerini kapsamaktadır. 2002 yılından bu yana bazı ilerlemeler kaydedilmiş olsa da henüz istenilen seviyelere bazı ülkeler tarafından ulaşılamamıştır. O günden bu yana, Barselona hedeflerine ulaşma, öncelikle Lizbon Stratejisinde ve daha sonra Avrupa 2020 Stratejisinde Avrupa Birliği'nin öncelikleri arasında yer almaktadır (European Commission, 2013, s.4).

Fransa'da da 0-3 yaş grubu için bireysel ve grup çocuk bakımı bir araya gelmiştir. Profesyonel çocuk bakıcıları, çocuk bakımının en popüler şeklidir. 1991'de tanıtılmasından bu yana, bu form çocuk bakımı, 3 yaşın altındaki çocukların yaklaşık üçte birini oluşturmakta ve çocukların aileleri de çalışmaktadır. Çocuk bakım formunu seçen ebeveynler, çocuğun durumuna ve ücretine, çocuğun yaşına ve hanehalkı gelirine bağlı olarak değişen aylık ödenek almaktadır. Düzenli sağlık ve güvenlik kontrollerinin de yapılmasını içeren bir sözleşme anne ile bakıcı arasında zorunlu hale getirilmiştir (European Commission, 2013, s.8).

Çeşitli OECD Ülkelerinde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Mali Uygulamalar

Kamu mali yönetimi, bir ülkenin stratejik planlamasından denetleme ve gözetimine kadar tüm bütçe döngüsünü kapsamaktadır. Kadınların ekonomik güçlenmesini desteklemek için, ülkelerin mali sistemlerine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin dahil edilmesi esastır. Toplumsal cinsiyete duyarlı mali yönetimler, kaynakların belirlenen ihtiyaçlara göre verimli bir şekilde tahsis edilmesini sağlayarak, gelir ve harcamaların hem kadınlara hem de erkeklere fayda sağlayacak şekilde yapılandırılması gerektirir. Örneğin, Filipinler'de, ulusal ve yerel yönetim bütçelerinin minimum %5'inin cinsiyet eşitliğini destekleyen faaliyetlere tahsis edilmesi beklenmektedir. Çevre ve Tabii Kaynaklar Dairesi, örgüt endişelerini gidermek ve bölümdeki cinsiyet eşitliği projelerinin araştırma, tasarım ve izlenme kapasitesini sağlamak için gerekli fonları harekete geçirmiştir.

²65 yaş üstü kadınların yoksulluk riski ve kadınların aynı işi yapmak için erkeklerden daha uzun süre çalıştığı farkındalığını yaratmak için AB üyesi ülkelere eylem yapılan gündür. Toplumsal cinsiyete dayalı ücret farkının yüzdesi, yılın günlerine dönüştürülür. Sonuç olarak, cinsiyet eşitsizliği, her ülkede yıldan yıla değişmektedir. Örneğin 2016 yılı için Almanya'daki Cinsiyet Eşitsizliği Oranı%21'dir. 365 günün % 21'i de 77 gündür. Dolayısıyla bir sonraki Eşit Ücret Günü 18 Mart 2017 tarihine denk gelmiştir. <http://bpw-europe.org/equal-pay-day-3> Erişim tarihi: 20.12.2017

Moldova'da SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency) tarafından finanse edilen bir program, temel karar vericilere, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için politikaların daha verimli ve daha duyarlı hale getirilebileceği konusunda bilgi vermiştir. SIDA eğitim, emek piyasası ve emeklilik sistemini kapsayan Dünya Bankası'nın Moldova'daki Kamu Harcamaları İncelemesinin (PER) bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizine ilişkin finansman desteği sağlamıştır. PER'in bir sonucu olarak, PER kapsamındaki kurumların her biri kendi sektör politikalarını revize etmiş, cinsiyete duyarlı bütçelemeyi politika ve bütçe formülasyonunda bir araç olarak sunmuş ve cinsiyet ayrımını gözetilen veriler toplamıştır. Bu bileşenler Ulusal Cinsiyet Eşitliği Programı, 2010-15 tarafından zorunlu hale getirilmiştir (OECD, 2012, s.11).

Dünya Bankası'nın Peru'daki Kırsal Yol Projesi (2001-06) küçük, iyi odaklanmış bir kırsal altyapı müdahalesinin kadınların ve ailelerinin refahına nasıl katkıda bulunduğu konusunda bir örnektir. Toplumsal cinsiyetin boyutları proje boyunca dikkate alınmıştır. Kırsal Yol Projesi, kadınların ulaşım erişimini geliştirmiş ve yol bakım işlerinde kadınlar için istihdam olanakları sağlamıştır. Proje aynı zamanda ademi merkezîyetçiliği ve kurumsal güçlendirmeyi de teşvik ederek bilgiye erişimi geliştirdi ve daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamıştır. Bölgedeki kadınlar ve erkekler medeni haklarını kullanmaya yetkili olmuşlar ve proje sayesinde işbirliği, katılım ve dernek kurulması teşvik edilmiştir (OECD, 2012, s.20).

Zambiya'da da genel hedefi kadınların ekonomik güçlenmelerini sağlayarak ve küçük ölçekli çiftçi hanelerin geçimini geliştirerek yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmak olan tarımsal destek programı uygulanmıştır. Ayrıca bu program sayesinde ileri düzeyde gıda ve beslenme güvenliği ile tarımla ilgili ürün ve hizmetlerin satışı yoluyla gelir sağlanması da hedeflenmiştir. Projenin başlıca sonuçları kadınların; tarım ve girişimcilik becerilerini geliştirmeleri, hanehalkı gelirleri üzerinde daha fazla kontrol elde etmeleri ve doğal olarak benlik algısının ve özgüveninin artması, hem evinde hem de toplumda karar alma sürecine daha fazla katılması şeklinde olmuştur (OECD, 2012, s.17).

SONUÇ

Gelir yoksulluğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksul yanlısı büyüme, küreselleşme ve yönetim alanlarını kapsayan yoksulluk olgusu dünya genelinde %70 oranla kadınlara aittir. Kadınlar erkeklerden daha dezavantajlı konumda yer almakta ve yeterli eğitim, bilgi ve beceriye sahip olamamaktadırlar. Bu durumda da kadınların enformel sektörlerde iş bulmaları daha kolay olmaktadır. Bu anlamda kadınların eğitim ve istihdamını artırmaya yönelik politikaların ve yasaların geliştirilmesi için hükümetlere büyük görevler düşmektedir.

Avrupa Birliği tüm faaliyetlerinde kadın ve erkeklerin eşitliğini teşvik etmeyi amaçlayarak gelişmekte olan ülkelere de örnek olmaktadır. Kadınların eğitim ve istihdam oranlarında gelişmiş ülkelerin gerisinde olan gelişmekte olan ülkeler de AB bütçesinde olduğu gibi toplumsal cinsiyete dayalı eşitlik politikalarını içeren düzenlemeler yapmalıdırlar.

Her alanda olduğu gibi kadın yoksulluğunun azaltılması için de kız çocukların eğitimi en önemli faktördür. Çağdaş ve eğitilmiş nesillerin mayası olan bu faktör aynı zamanda nüfus artış hızını da düşürerek ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarına önemli katkılar sağlar. Bu nedenle yapılacak kamusal politikaların en başında eğitimin desteklenmesi gelmelidir. Aynı zamanda yeterli eğitim-öğretim sürecinde yer alamayan kadınların işgücü piyasasında ve özellikle de formel sektörlerde istihdamının sağlanması için mesleki ve teknik eğitimlerin verileceği kursların açılması da yapılabilecek önemli bir kamusal politikadır. Eğitim

alanındaki eksiklik ve sorunların önüne geçildiği takdirde, yeni ekonomi olarak da adlandırılan bilgi ekonomisinin ve yeni teknolojilerin kadın yoksulluğunu azaltıcı bir araç olarak kullanılması mümkün olabilir.

Kadın istihdamını artırmaya yönelik yapılabilecek diğer bir politika da ülkemizde de uygulamaları görüldüğü üzere mikrokredi uygulamasıdır. Bu uygulama kadın girişimciliğinin ve kadınların yönetsel gücünün ortaya çıkarılması nedeniyle önem taşımaktadır.

Gerek özel gerekse kamusal alanda hukukun üstünlüğü bulunduğu için devletler, kadınların çalışma koşullarını cinsiyet eşitliği bağlamında hukuka dayandırmalıdır. Günümüzde çocuk sahibi birçok kadın çocuğuna ve ailesine yetebilmek adına kendi istihdamını geri planda tutmaktadır. Bu potansiyel işgücünün ekonomiye kazandırılması için özellikle de evli ve çocuklu kadınların çalışma koşullarında bazı esneklikler içeren düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Çalışan kadınların çocuklarının bakımı için süt izni, analık izni gibi uygulamaların gerçekçi bir şekilde tespit edilmesi gerekir. Çalışan kadınların çocukları için devlet tarafından ayrıca bir bakıcı parası verilmelidir. Fransa'da olduğu gibi zorunlu eğitim yaşına gelmeyen çocukların anneleri isteyken güvenli bir şekilde kalabileceği bakım evleri veya sigortalı bakıcı uygulamalarının devlet teşvikleriyle hayata geçirilmesi ve bu uygulamaların yasalarla kesin bir şekilde sınırlarının koyulması faydalı olacaktır.

Sonuç olarak yoksulluğun kadınlaşması kavramının literatürde daha fazla yer almaması için birçok kamusal harcama politikalarına ve müdahalelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda gerek AB gerekse OECD üyesi pek çok ülke tarafından çeşitli uygulamalara yer verilse de rakamlar henüz istenilen seviyelere ulaşamamıştır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R. (2010). Kadın yoksulluğu üzerine bir inceleme. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 1(2), Temmuz-Aralık, 45-60.
- Aktan, C. C. (2002). Yoksullukla mücadele stratejileri, *Hak-İş Konfederasyonu Yayınları*.
- Buvinic, M. (1998). Women in poverty: a new global underclass. *Foreign Policy*, July.
- Chakravarty, S. R., D'Ambrosio, C. (2006). The measurement of social exclusion. *Review of Income and Wealth*, 52(3), 377-398.
- Citro, C. F., Michael, R. T. (1995). *Measuring poverty: a new approach*. National Academies Press.
- Clark, D. A. (2005). The capability approach: its development, critiques and recent advances. *Global Poverty Research Group – WPS – 032*.
- Cotter, D. A., Ovadia, S., Hermsen, J. M., Vanneman, R. (2001). The glass ceiling effect. *Social Forces*, 80(2), 655-682.
- DuToit, A. (2004). 'Social exclusion' discourse and chronic poverty: a South African case study. *Development and Change*, 35(5), 987-1010.
- European Commission (2013). Barcelona Objectives, http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/130531_barcelona_en.pdf adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 19.12.2017)

European Commission (2016). Strategic engagement for gender equality 2016-2019, http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/document/files/strategic_engagement_en.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

Eurostat Statistics (2017). http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics, adresinden erişildi. (Erişim Tarihi:10.12.2017)

Haan, A. D., Maxwell, S. (1998). Editorial: poverty and social exclusionin north and south. *İds Bulletin*, 29(1), 1-9.

ILO. (2017). *World employment and social outlook – trends 2017*, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_541211.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 20.12.2017)

KEİG. (2013). Türkiye’de kadın emeği ve istihdamına yönelik politikalar, kadın emeği ve istihdamına dair politika ve faaliyetlerin 12 ilde değerlendirilmesi, <http://www.keig.org/wp-content/uploads/2016/03/genelge-kitap-2013.pdf> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 01.01.2018)

Laderchi, R. C., Saith, R., Stewart, F. (2003). Does it matter that we do not agree on the definition of poverty? A comparison off our approaches. *Oxford Development Studies*, 31(3), 243–274.

Moghadam, V. M. (2005). The ‘feminization of poverty’ and women’s human rights, *Social and Human Sciences*, July.

Nayak, A. (2016). Understanding the perceived causes of poverty and quality of life: a study of rourkela city. Humanities and Social Sciences National Institute of Technology Rourkela, *Dissertation submitted in Partial Fulfillment of There Quirements of The Degree of Doctor of Philosophy*.

Nolan, B., Whelan, C. T. (1996). Measuring poverty using income and deprivation indicators: alternative approaches. *Journal of European Social Policy*, 6, 225-240.

OECD. (2012). Women’s Economic Empowerment, <http://www.oecd.org/dac/povertyreduction/50157530.pdf> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 29.12.2017)

OECD WEEK. (2012). Gender Equality in education, employment and entrepreneurship: final report to the mcm 2012, <https://www.oecd.org/els/soc/50423364.pdf> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 26.12.2017)

Önder, N. (2013). Türkiye’de kadın işgücünün görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(1), 35-61.

Öztürk, M., Çetin, I. B. (2009). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk ve kadınlar. *Journal of Yaşar University*, 3(11), 2661-2698.

Smeeding, T. M. (1977). The economic well-being of low income households: implications for income inequality and poverty. *Improving Economic Measures of Well-being*. New York: AcademicPress, pp 229-256.

UNDP. (1995). Human development report 1995, http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/256/hdr_1995_en_complete_nostats.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 15.12.2017)

UNDP. (1997). Human development report 1997, http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/258/hdr_1997_en_complete_nostats.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 12.12.2017)

UNDP. (2016). Human development report 2016, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 01.01.2018)

UNHR. (2014). Women's rights are human rights, <http://www.ohchr.org/Documents/Events/WHRD/WomenRightsAreHR.pdf> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 14.12.2017)

UN. (2015). The world's women 2015 trends and statistics. https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/worldswomen2015_report.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 25.12.2017)

Washbrook, E., R., C. J., Waldfoegel, J., Han, W. (2011). Public policies, women's employment after child bearing, and child well-being. *B E J Econom Anal Policy*, 11(1).

Yakışık, H., Dölarlan, E. Ş., Şafak Zülfikar, B. (2017). A new scale of poverty: How the officially recorded poor people in Turkey perceive themselves. *Development Policy Review*, 35, 322-337.

Yunus, M. (2003). *Yoksulluğun bulunmadığı bir dünyaya doğru*, (G. Şen, çev.), İstanbul: Doğan Kitapçılık

İş Kanunu (2003). Resmi Gazete. Yayımlı Tarihi: 10.06.2003. Sayısı: 25134. Numarası: 4857.